

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

8 Quousq; diuinatio ex somniis sit licita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Sic narratio somnij de pane subcinericio, Iudic. 7. erat signum Gedeoni cadendorum hostium: & verba illa Philistinorum, 1. Reg. 14. *Ascendite ad nos*, erant signum Ionathæ, ipsos fore cadendos: Deus enim hæc ita dirigebat & instituebat vt talia significarent, idque occulta inspiratione iis, qui inde omen caperent, significabat.

47
Si non dirigitur a Deo.

Dico Tertio, Si non constet, vel non sit probabile, huiusmodi ex peculiari Dei prouidentia ad certum euentum liberum præsignandum destinari, superstitionis est ex talibus diuinationem capere. Itaque superstitionis est, ex volatu, garritu, situ, numero auium aut aliorum animalium; ex lineamentis manus, vel aliarum partium corporis, secundum regulas augurum & chiromanticorum, de futuris à causa libera pendentibus pronuntiare. Exempla complura vide apud Valerium Maximum lib. 1. cap. 4. 5. 6.

Ratio, cur sit superstitio.

Ratio est, quia signa ista non significant illos euentus naturali modo, cum neque sint illorum causa, neque illorum effectus, neque vnà cum illis ab aliqua communi causa pendent: neque ex directione peculiari diuinæ prouidentia; tum quia plerumque sunt fallacia; tum quia sic potius à viris sanctis obseruarentur quam à magis & incantatoribus: ergo significant illos euentus ex directione & institutione dæmonis, qui huiusmodi signa instituit, & euentum, quem præsignari voluit, interdum procurat, vt mentes hominum superstitione & curiositate implicatas, quocumque lubet, impellat. Confirmat id D. Augustinus lib. 2. doct. Christ. cap. 24. ex augurum ritu, qui, vt ipse ait, & antequam obseruent, & postea quam obseruata, signa tenuerint, id agunt ne videant volatus, vel audiant voces auium; quod est euidentis argumentum, hæc nihil valere nisi ex dæmonum pacto.

Itaque qui ex talibus diuinat, Primò, se subiicit disciplinae diaboli, vtens regulis ab ipso traditis, tacitumque cum illo commercium habet. Deinde, attribuit illi futurorum liberorum prænotionem, quæ Deo soli est propria. Tertio, Tacitè illum inuocat vt procuret quod prædictum est, ne ars fallere videatur. Huc pertinent omnia, quæ dubit. 5. num. 37. dicta sunt ex D. August. lib. 2. de doct. Christ. cap. 23. & 24. Fieri tamen potest vt solum sit veniale peccatum; vt si homo cogitet, in hoc vel illo casu fieri posse vt talia signa sint à Deo ad aliquid ipsi insinuandum directa; & idèd aliquid faciat vel omitat vt sibi caueat vel consulat in omnem euentum: modò id per se licitum sit. hoc modo feminae & homines parui iudicij huiusmodi signa obseruare solent, & actiones suas ex illis moderari.

Interdum est peccatum veniale.

Quod interdum vera ex huiusmodi prædicantur, prouenit ex iisdem causis, ex quibus supra n. 43. Astrologos aliquando verum diuinare diximus. Vide exempla quædam huc spectantia apud Valerium Maximum locis supra notatis.

48
Obiectio.

Obiectio Iob. 37. *Qui in manu omnium hominum signat, vt singuli nouerint opera sua.* vbi videtur commendari chiromantia; & Gen. 44. Ioseph dicit fratribus, *An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia?* & œconomus eius, *Scyphus, quem furati estis; ipse est in quo bibit dominus meus, & in quo augurari solet:* ergo Iosephus fuit augur, vel saltem videri voluit; non voluisset autem vir tam sanctus & sapiens talis esse vel videri, si id malum fuisset.

Resp.

Respondeo, Illà sententiã ex lib. Iob adductã

iuxta Lyrarum & D. Thomam significari, Deum imprimere varias inclinationes ad varia opera, in potentia operatiua, vel in phantasia cuiusque, vt singuli norint quid sibi congruat. alij enim inclinationem habent ad Mathematicam, alij ad Mechanicam, alij ad Poësim, alij ad Metaphysicam, alij ad hanc artem mechanicam, alij ad aliam. item pro temporum diuersitate & opportunitate ad diuersa quoque incitantur aggredienda, vt in agricolis constat.

Quidam recentiores, vt Mercerus & Vatablus, sic exponunt, *qui in manu*, id est, per potentiam suam, qua imbres, niues & tempestates inducit, *omnes homines signat*, id est, domi concludit, eos impediens ne possint visere operas suas in agris. Sed 70. & noster Interpres intelligunt de *manu hominis*, non *Dei*. Deinde minutum est illud, quod homo non possit suos visere operarios.

Vnde accommodatiùs sic intelligetur: *Qui in manu omnium signat*, id est, qui per tempestates, niues, imbres, manus omnium hominum claudit, & otiosas reddit, impediens ab operibus agriculturae & palturae. *Signare in manu* dictum est more Hebræo, pro signare & claudere manum. *Vt singuli sciant opera sua*, id est, vt singuli sibi prospiciant quid quouis tempore agere debeant. vel vt singuli sciant, opera sua pendere à Deo: vnde 70. vertunt, *vt singuli norint infirmitatem suam*. Vide nostrum Pinedam hunc locum fusè & egregiè explicantem.

Ad locum Genesis dici potest cum D. Thoma art. 7. ad 1. & D. August. qq. in Genesis cap. 14. 5. id à Iosepho ioco dictum; vel illum locutum ex vulgi opinione, qua summus augur habebatur. Adde, nomen *augurandi* esse generale, & extendi ad omnem diuinationem, etiam ex signis à Deo directis. Itaque Ioseph non voluit videri *augur* vel *diuinus* talis quales erant alij in Ægypto, sed longè excellentior; vt qui spiritu Dei diuinaret, sicut iam antè aliquoties ostenderat; & pro tali illum habebant Ægyptij.

DVBITATIO VIII.

Quousque diuinitio ex somniis sit licita.

D. Thomas art. 6.

Notandum est, somnia posse prouenire ex 50 quinque causis. Primò, Ex singulari Dei Somnia ex prouidentia. Secundò, Ex constitutione caeli vel quinque aëris. Tertio, Ex affectione corporis humani. Quarto, Ex præuili cogitationibus. Quintò, Ex procuracione dæmonis. Nunc

Dico Primò, Si constet, vel probabile sit, somnium ex peculiari Dei prouidentia fuisse immisissum, fas est homini ex eo capere futurorum prænotionem: Deus enim illa non immittit, nisi ad aliquid significandum, quo hominem moueat vel instruat.

Potest autem id fieri duobus modis. Primò, Dupliciter in somniis aliquid significatur. Apprehensione verborum, quando Deus per Angelum facit vt phantasia vel sensus cõmunis concipiat per modum auditus, & veluti alio loquente, certa verba, quibus quid fieri debeat, significatur: & simul mentem reddit certam, vel interna illustratione, vel occulto quodam gustu & experimento,

mento, non subesse fraudem. Tale fuit somnium Ioseph de Virgine non deserenda, de fuga in Ægyptum, & de reditu ex Ægypto, Matth. 1. & 2. & somnium Magorum de non redeundo ad Herodem, & alia plurima in Scripturis. Sæpissimè enim Deus in somnis loquebatur; vnde Num. 12. dicitur, *Si fuerit Propheta inter vos, per somnium loquar ad eum.* hoc genus somnij vocatur *genuarius*; Latine *oraculum*, vt docet Macrobius lib. 1. in Somnium Scipionis.

Secundò, Apprehensione aliquarum rerum, quæ vel similes sunt rebus euenturis, vel aliquam saltem analogiam cum illis habeant. Hoc si perspicuè rem exhibet sicut futura est, vocatur *opacus*, id est *visio*: si obscure & ænigmaticè, dicitur *oversus*, Latine *somnium*. Tale fuit somnium Iacob, Gen. 31. v. 10. de ouibus; vbi etiam prior modus admittetur, nam loquitur ei Angelus in somnis; & somnia Ioseph, Gen. 37. pincernæ & pistoris, Genes. 40. Pharaonis de 7. bobus & 7. spicis, Gen. 41. Nabuchodonosor de statua illa mystica, Daniel. 2. & alia in Scripturis & profanis Auctoribus. Tale etiam fuit somnium Theodosij, quando adhuc priuatus per quietem vidit sibi coronam Imperij per Episcopum Meletium imponi, cum tamen ea de re non cogitasset, nec Episcopum illum nosset; vt refert Theodoretus lib. 5. hit. c. 6. & 7. & S. Polycarpi, cui in somnis suum cervical comburi visum est; quo præsignatum fuit illi genus sui martyrij.

51 *Vnde possit discerni.*
Petes, Vnde poterit cognosci vtrum sit à Deo, an à dæmone?

Respondeo, Id cognosci partim ex eo ad quod homo per somnium impellitur; vt si ad deserendum sæculum, ad timorem inferni, ad dolorem peccatorum incitetur, existimandum esse à Deo: partim ex effectu, qui relinquitur; vt si inde remaneat illustratio animi, consolatio sancta, promptitudo ad obsequium Dei: partim ex intimo quodam sapore & gustu; aliter enim afficiunt mentem somnia diuinitus immissa, aliter aliunde proueniencia, vt docet Gregorius lib. 4. dial. c. 48. *Sancti*, inquit, *uari inter illusiones atque reuelationes, ipsas visionum voces aut imagines quodam intimo sapore discernunt, vt sciunt vel quid à bono spiritu percipiunt, vel quid ab illi fore patiantur.* vnde B. Monica (vt refert August. lib. 6. confess. cap. 13.) dicebat se discernere intimo quodam sapore, quem verbis explicare non poterat, quid interesset inter reuelantem, & animam suam somniantem. cum enim sint supernaturalia, sapiunt etiam plerumque aliquid diuinum & supernaturale, ita vt si homo diligenter consideret, facile aduertere possit à Deo prouenire. Interdum tamen res est obscura, & tunc opus est consilio sapientum, ne fraude dæmonis, quod multis accidit, circumueniamur. Idem dicendum quando significatio est obscura, quando autem est clara, & simul constat esse à Deo, nullo modo est dubitandum de euentu.

52 *Si non est probabile, esse immissum à Deo.*
Dico Secundò, Si non est probabile, somnium esse à Deo, non est licitum ex eo capere prænotionem de euentis liberis. Ratio est, quia somnia non possunt illa futura præsignare naturâ suâ, nec etiâ vt proueniunt à causis naturalibus, vt ex dictis patet: ergo solum ex directione Dei, vel malignorum spirituum: ergo quando non est probabile esse à Deo, si quis ex illis diuinet, subicit se disciplinæ dæmonis, eique tribuit futurorum prænotionem;

& tacitè illum allicit vt procuret quod ipse putat præsignatum.

Nec refert si dicas te hæc non intendere; quia ipso facto & interpretatiuè intendis; positus enim illis circumstantiis, talis diuinatio ad nihil aliud valet, nec vllam habet speciem assequendæ veritatis, nisi eo modo accipiatur. Itaque ex genere suo est peccatum mortiferum; vnde prohibetur Leuit. 21. *Non augurabimini, neque obseruabitis somnia,* & Eccles. 34. *Vana spes & mendacium viro insensato, & somnia extollunt imprudentes;* &c. & infra: *Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis, quod quàm verum sit, ostendit Gregorius lib. 4. dialog. cap. 49. de quodam, qui dum somnia vehementer attenderet, ei per somnium longa vite spatia promissa sunt: cumque multas pecunias pro longioris vite stipendiis collegisset; ita repente defunctus est, vt intactas omnes relinqueret, & ipse secum nihil ex bono opere portaret.*

53 *Est peccatum mortale ex genere suo.*

Potest tamen esse veniale. Primò Ratione simpliciter; quia homo rudis facile putat esse à Deo. Secundò, Quia solum tenuiter ipsis credit. Tertio, Si propter somnium meruat aliquid aduersi, vel speret aliquid prosperi, cogitans secum (etsi nullo fundamento) illud fortè à Deo immissum, ideoque aliqua faciat vel omittat, modò ea non sint contra aliquod præceptum naturale vel positium, vt docet Caietanus in Summa, v. Somniorum obseruatio, & Nauarr. cap. 11. n. 33. Si tamen quis ita deditus esset obseruationi somniorum, vt passim illâ in rebus agendis vteretur, non posset à peccato mortali excusari. Multò maius peccatum est, quando quis per somnia quærit diuinationem, certo modo vel ritu se componendo ad somnium: hoc enim expressè est inuocare diabolum. Sic olim ethnici præmissa ieiunio in pellibus cæforum animalium dormire solebant, vt responsa in somnis acciperent. vnde Virgilius:

53 *Potest esse peccatum veniale.*

Pellibus incubuit stratis, somnosque petiuit.

de quo vide Cælium Rhodiginum l. 27. Antiquarum lectionum cap. 14. facile autem est diabolo somnia qualia lubet immittere, concitando humores & spiritus; sic enim varia visa excitantur in febribus in atria bile, in phrenesi, aliisque morbis & affectibus.

Dico Tertio, Si somnia putantur esse ex causa naturali, licitum est ex illis coniecturam de euentis, quæ ab illa causa prouenire solent, facere: vt de mutationibus aetæ, de morbis, de corporis temperamento, de humorum redundantia; de quibus multa scripsere Medici, Hippocrates de insomniis; & Galenus de prælagio ex insomniis. cælum enim & aër impressionem aliquam in corpus humanum, sanguinem & spiritus faciunt, ratione cuius per sympathiam phantasia consentanea visa apprehendit, maxime per quietem, dum sensuum externorum operatione non distrahitur, eo ferè modo, quo dictum est fieri in auibus vigilantibus.

54 *Quærens diuinationem per somnia.*

55 *Si sit à causa naturali.*

Sæpius tamen & certius ex somniis capiuntur coniecturæ de affectionibus corporis, quàm de mutationibus cæli; quia immediatè ex corporis dispositione oriuntur. Hoc modo si quis incendia per somnium videat, flaua bile infestari iudicatur: si fumum, caliginem, profundas tenebras, funera, & alia id genus tristia, atra bile. Si pluuia, niues, grandines, glaciè; pituita, vel frigido phlegmate. Si somniet se volare, aut velocissimè currere,

56 *Coniectura de corporis affectionibus ex somniis.*

rere, signum est leuis & temperatæ complexionis. Si graui onera ferre aut in angustis locis, vbi vix se mouere queat, versari, signum est, vim animalem multitudinē humorum grauari. Si ea quæ ad libidinem pertinent, signum est redundantie spermatæ. Si versari in cæno, simo, indicium est abundare humoribus putridis, aut intestinorum excrementis. Sic qui somniat crure effectum sibi lapideum, paulò post præter opinionem omnium factus est crure illo paralyticus. Sic etiam Galenus eum, qui somniat se in cisterna plena sanguine constitutum, conicere plethora sanguinis laborare. Vide hæc & plura apud illum in Libello de præfatis somniorum.

Huc pertinet somnium illud, quo aliquod spectrum irruere & opprimere hominem videtur, quod ἐφάνητο & πνικίαζα Medici vocant, Latini incubum. hoc enim provenit à crasso retroque vapore in cerebrum irruente, & vias spirituum animalium intercipiente, vt docet Galenus lib. 3. de locis malè affectis, cap. 4. Itaque signum est crassi & melancholici sanguinis, & cruditatæ, & esse periculum epilepsie, si quis crebrò patiatur. hoc genus vocatur *phantasma*, Cicero *visum* vocat.

Dico Quartò, Quando somnia proveniunt ex præuis curis vel cogitationibus, nihil de futuris significant, sed solùm insinuant suam causam. hæc vocantur proprie ἐνύπνια, id est, *insomnia*.

Ex dictis constat, quinque genera somniorum distingui posse, *oraculum, visionem, somnium, insomnium, phantasma*. de quibus fusè agit Macrobius ex sententia veterum, lib. 1. In somnium Scipionis, sed quæ diximus, ad nostrū institutum sufficiunt.

DUBITATIO IX.

Utrum usus sortium sic licitus.

D. Thomas art. 8.

57 **N**otandum Primò, *Sortes* dici quando aliquid eo fine agitur vt eius euentu spectato, innotescat aliquid occultum, v. g. quid cui competere debeat. ad hoc autem necessarium est, vt sortibus sua significatio imponatur, siue vt præcedat aliqua conuenticio inter partes, (si inter plures aguntur) vel homini secum, quid quæque significare, quam vim habere debeat.

Sunt autem tres sortium species ex fine petite, *diuisoria, consultoria, diuinaria*. *Diuisoria* sunt, quando indicio sortiu queritur quid cui tribuendum, siue illud sit res possessa, siue honor, siue pœna, siue functio aliqua. *Consultoria*, quando inquiritur sortibus diuinum consilium, vt sciat in negotio obscuro quid agendum. *Diuinaria* sunt, quando per eas inquiritur de futuris euentis.

58 Notandum Secundò, Directionem sortium posse expectari vel à celo, vel à casu, vel à Deo, vel à demone. His positis,

Dico Primò, *Sortes diuisoriae* licite sunt, si euentus expectetur à casu, vel ex peculiari Dei prouidentia: non tamen in rebus omnibus licite sunt, sed in plerisque. Primò, In rebus externis, & aliis quæ aliter commodè non possunt distribui. Sic hereditates, & alia bona communia læpissimè sorte diuiduntur. Huc pertinet contractus sponsonis & sortium, qui frequens est inter homines, con-

sentiant enim partes vt eius sit res vel electio, cui fors & casus fauerit. Secundò, In functionibus, vbi de honore vel periculo agitur; vt quando oppidum inuadendum, forte inter milites diuertarum nationum decidi solet, quæ natio prior inuadere debeat. Sic D. Augustinus epist. 180. scribit forte eligendum sacerdotem, qui tempore pestis & persecutionis maneat in oppido, & fidelibus res sacras admittret. Tertio, In dirimendis litibus, maximè de rebus secularibus, L. Si cum ambo, 7. de Iudiciis. Quarto, In pœnis, vt cum duo vel plures sunt rei mortis, & Princeps vt clementiam in scienda disciplina adhibeat, vult aliquos punire, alios ignoscere. Denique quocumque non apparet ratio cur alter alteri in aliquo commodo vel incommodo debeat præferri. Vide D. August. lib. 1. de doctrina Christiana cap. 28.

Officia tamen, etiam si secularia sint, regulariter non sunt sorte distribuenda, sed conferenda maxime idoneis, quos diligens inquisitio & examinationis, non casus & cæca fors ostendit. nihilominus si plures sint benè idonei & ferè pares, poterit res sorti committi. Hoc tamen permittitur non est in electionibus ad beneficia ecclesiastica, vt patet cap. Ecclesia, de sortilegis, sub finem. Fortasse tamen ad litem beneficiariam, quando ratio commodior iniri non potest, terminandam, sortes non essent improbandæ; quia non est mens Ecclesiæ vt lites diu prorahantur, & aliàs iure naturæ id non solùm est licitum, sed etiam optimum consilium, nec Ecclesiæ id vquam prohibuit.

Dices, Saul forte electus est, 1. Reg. 10. & Matthias Apostolus, Actor. 1.

Respondeo, Non esse dubitandum quin Saul ita electus sit inspiratione diuina: nam electioni eius præerat Samuel, qui illum antè vnixerat iussu Dei: vnde etiam sortes certissimè à Deo ita erant dirigendæ vt ipsum essent confirmaturæ. Idem de Matthia Apostolo: quod colligi potest tum ex mirabili illa exhortatione Petri, quæ tota erat à Spiritu sancto; tum ex communi oratione omnium, qua petebant vt Deus ostenderet quem elegeret. Quidam tamen ex textu Græco putant Matthiam non sortibus, sed suffragiis electum, sed manifestè repugnat textus Græcus & Latinus. nõ enim Græcè est, ἐδωκεν κλίβανους ἀποτίς, dederunt eis suffragia: sed, ἐδωκεν κλίβανους ἀποτίς, dederunt sortes eis, vt Interpres vertit: vnde sequitur, ἡ ἐπισημειώθη ὁ ματθίας, & cecidit fors super Matthiam. Nec obstat quod subiungitur, ἡ συγκαταλέγειν, quod per suffragia annumeratum indicat; quia nihil aliud significatur quàm ipsum communi decreto vel consensu, postquam viderunt sortem in illum cecidisse, vnde decem Apostolis connumeratum; quod nihil aliud fuit, quàm iudicium sortium communi suffragio vel decreto fuisse approbatum. Accedit, quòd sicut alij Apostoli immediatè à Christo, non suffragio humano, electi erant; sic etiam decuisse vt eligeretur is, qui in locum Iudæ succederet. Denique magna exterius apparebat paritas; vnde nõ facile erat humano iudicio alterum alteri præferre. Dionysius Areopagita lib. de ecclesiastica hierar. cap. 5. parte 3. putat sortem appellari à Scriptura (quando dicitur, cecidit fors super Matthiam) diuinum quoddam donum, insinuans illi ceteri, quem Deus elegeret: fieri enim potest vt Deus sortem mox approbauerit, collato dono prophetiæ vel sapientiæ; vel vt sortes miraculosè omnibus aduertentibus dire-

An inf. ficu.

In benef. cii.

59
Obiectio.
Saul, Mat-
thias.
Respons.